

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการนำเสนอเนื้อหาบทที่ 2 เป็นการเสนอเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1. ระบบการบริหารของวิทยาลัยครูของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
3. ความหมายและความสำคัญของความพึงพอใจ
4. วิธีสร้างความพึงพอใจ
5. ความหมายและความสำคัญของสภาพแวดล้อมสถานศึกษา
 - 5.1 สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่
 - 5.2 สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน
 - 5.3 สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน
 - 5.4 สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร
6. ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระบบการบริหารของวิทยาลัยครูของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กรมจัดตั้งและพนักงาน (2550, หน้า 74-76) ได้กล่าวว่า วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตครูสอนประถมและมัธยมต้นในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่สังกัดกรมสร้างครูกระทรวงศึกษาธิการประกอบมี 2 ระดับการศึกษาได้แก่ ชั้นกลาง และชั้นสูง
ชั้นกลาง เป็นการศึกษาเทคนิควิชาชีพครูสำหรับนักเรียนที่เรียนจบมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาชีพชั้นต้น มัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งใช้เวลาเรียน 2 ถึง 3 ปี

ชั้นสูง เป็นการศึกษาเทคนิควิชาชีพครูในระดับวิทยาลัย ศูนย์การศึกษาหรือสถาบันการศึกษา ซึ่งรับเอานักเรียนที่จบวิชาชีพชั้นกลาง มัธยมศึกษาตอนปลายเข้าเรียนใช้เวลาเรียน 2 ถึง 3 ปี โดยที่สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการตามบทบาทและหน้าที่ดังนี้

1. วิทยาลัยครูเป็นสถานศึกษาวิชาชีพครูที่ขึ้นกับกระทรวงศึกษาธิการซึ่งได้รับการดูแลโดยตรงจากกรมสร้างครู

2. บทบาท และหน้าที่ของวิทยาลัยครูมีดังนี้

2.1 กำหนดนโยบายด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการสร้าง และพัฒนาครูตามการกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการทำหน้าที่ในการสร้างครูสอนชั้นประถมศึกษา และครูสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สังคม สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชาอื่น ๆ ตามความต้องการ นอกจากนั้นยังทำหน้าที่สร้างครูฝึกให้ศูนย์บำรุงครูในกรณี ที่เห็นว่ามี ความจำเป็นก็ผลิต ครูสอนอนุบาลและครูสอนชั้นมัธยมปลาย

2.2 สร้างครูชั้นประถมศึกษาในระดับประกาศนียบัตรชั้นกลางและครูมัธยมตอนต้น ในระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง เพื่อตอบสนองครูสอนตามความต้องการของท้องถิ่นที่อยู่ใน ขอบเขตวิทยาลัยครูรับผิดชอบ

2.3 ผลิตครูศึกษานิเทศก์เพื่อชี้แนะฝึกอบรม และติดตามการสอนของครูประถมศึกษา และมัธยมศึกษาผู้ที่ได้ประจำการมาแล้วตามหัวข้อต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการในขอบเขต ความรับผิดชอบของวิทยาลัยครู

2.4 สร้างหลักสูตร และรับนักศึกษาเข้าเรียนตามแผนและเงื่อนไขที่กระทรวงศึกษา ได้กำหนดให้

2.5 ค้นคว้าสร้างแผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาวิทยาลัยครูและแผนพัฒนาบุคลากรตาม สภาพปัญหา ตามความต้องการของครู

2.6 ค้นคว้าสร้างแผนการและสรุปการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ภาคเรียน และประจำปีเรียนและรายงานให้กระทรวงศึกษาธิการตามวันและเวลาที่กำหนดไว้

2.7 ค้นคว้าและดำเนินการวิจัยในเรื่อง ที่จะมีผลประโยชน์ต่อการศึกษาและพัฒนา คุณภาพชีวิตของชุมชนและท้องถิ่น

2.8 ร่วมกับแผนกศึกษาธิการแขวงที่วิทยาลัยตั้งอยู่ เพื่อกำหนดหรือจัดตั้งโรงเรียน ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นหรือโรงเรียนเด็ก อนุบาลสาธิตเพื่อเป็นสถานที่ศึกษาวิจัย ทดลอง ค้นคว้าหาความรู้ด้านต่าง ๆ ทั้งเป็นที่ให้นักศึกษาครูได้ฝึกทัศนคติและฝึกการสอน

2.9 จัดตั้งหน่วยงานวิจัยเพื่อทำหน้าที่ค้นคว้าศึกษา วิจัยรักษาวัฒนธรรมและประเพณี อันดีงามของชาติและท้องถิ่น จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่แสดงถึงวัฒนธรรมและประเพณีของชนเผ่าต่าง ๆ เพื่อให้นักศึกษาครูได้ศึกษาค้นคว้า

2.10 ส่งเสริมด้านวิชาการเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และมีคุณภาพ จัดทำโครงการร่วมกับท้องถิ่นตามความต้องการและเหมาะสมกับความสามารถ เช่น ฝึกอบรมให้ครูสอน ฝึกอบรมให้ครูชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.11 รับผิดชอบต่อผลสำเร็จและข้อบกพร่องเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาครู

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

สิริพร บ่อพิมาย (2550, หน้า 16-20) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจของมนุษย์ต่อสิ่งต่าง ๆ ย่อมมีสาเหตุที่มา ซึ่งที่มาของความพึงพอใจมาจากเหตุผลหลายประการ เช่น ได้รับการตอบสนอง ในความต้องการของตน ได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง หรือมีสิ่งกระตุ้นให้มีความพึงพอใจ เป็นต้น ดังทฤษฎีที่กล่าวต่อไปนี้

1. ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ มาสโลว์ (Maslow, 1970) กล่าวว่า ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ มี 5 ขั้นตอนต่อไปนี้

1.1 ความต้องการด้านร่างกาย (Physical Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานขั้นแรก ของมนุษย์ เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ปัจจัย 4 ความต้องการทางเพศตลอดจนความต้องการที่จะ ถูกกระตุ้นอวัยวะรับสัมผัส ความต้องการขั้นนี้เกี่ยวกับความอยู่รอดของร่างกายจะเห็นได้ว่ามนุษย์ จะมีความต้องการในลำดับต่อไปได้ก็ต่อเมื่อความต้องการขั้นนี้ได้รับการตอบสนองแล้ว

1.2 ความต้องการทางด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) เมื่อความต้องการ ทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองเป็นที่พึงพอใจแล้วมนุษย์จะเริ่มนึกถึงความปลอดภัยต่าง ๆ (Safety or Security) เช่น ความมั่นคงในด้านที่อยู่อาศัย ความมั่นคงในงานที่ทำอยู่ เมื่อเจ็บป่วย ก็ได้รับการรักษาพยาบาล มีรายได้ที่เหมาะสม มีความสุข ความปลอดภัยในครอบครัว เมื่อมนุษย์ ได้รับการตอบสนองขั้นนี้อย่างพึงพอใจแล้ว ความต้องการขั้นต่อไปก็จะเกิดขึ้น

1.3 ความต้องการทางด้านสังคม หรือได้รับการยกย่องในสังคม (Social or Belongings Needs) เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองในลำดับที่สองแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการที่สูงขึ้นอีก คือ ความต้องการทางด้านสังคม ซึ่งเป็นความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับตนเอง คนเราเมื่อรู้สึก ว่า สังคมยอมรับก็จะเกิดความรู้สึกดีใจและมีศักดิ์ศรี ความต้องการได้รับการยกย่องจากสังคมนอกจาก การเข้าหมู่คณะ การมีส่วนร่วมแล้ว ยังรวมถึงความรักด้วย ซึ่งในสังคมหากบุคคลมีความรักใคร่ ชอบพอกันแล้ว บรรยากาศทุกอย่างก็จะเป็นไปอย่างราบรื่นสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลก็จะดีขึ้น

1.4 ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem or Status Needs) ความต้องการขั้นนี้ เป็นความต้องการที่จะมีฐานะทางสังคมและได้รับการยกย่องจากสังคม เป็นความต้องการขั้นสูง ในลำดับต่อมา โดยต้องการให้สังคมยกย่องสรรเสริญว่าเป็นคนดี มีความรู้ความสามารถรวมทั้ง มีตำแหน่งดีเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ทำให้มนุษย์รู้สึกมีหน้ามีตาและมีความสำคัญขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้มนุษย์มีความต้องการมาก

1.5 ความต้องการสมหวังในชีวิต (Self-Fulfillment Needs) ความต้องการขั้นนี้เป็น ความต้องการขั้นสูงสุดของชีวิตมนุษย์ คือต้องการที่จะ ได้รับความสำเร็จทุกอย่างตามความนึกคิด ของตน ความพอใจในขั้นนี้มีลักษณะกว้างมากและจำแนกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ความต้องการ

ด้านนี้เป็นความต้องการของบุคคลที่เป็นอิสระจากกัน โดยปกติแล้วความต้องการหนึ่งขั้นใดจะมีความสำคัญสำหรับการจูงใจก็ต่อเมื่อความต้องการขั้นก่อนนั้นได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่แล้ว นอกจากนี้ มาสโลว์ ยังกล่าวว่าความต้องการด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ไม่สามารถแยกออกจากกันได้เด็ดขาด จะมีความเกี่ยวข้องกันอยู่เช่น เมื่อร่างกายได้รับการตอบสนองพอสมควรแล้วความต้องการทางด้านความปลอดภัยก็จะตามมา ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีเกียรติยศชื่อเสียงจะตามมาพร้อม ๆ กัน

2. ทฤษฎีความต้องการสัมฤทธิ์ผล ทฤษฎีในกลุ่มนี้เช่น ทฤษฎีแรงจูงใจของแมคเคลเลนด (McClelland, 1961) โดยสรุปว่าความต้องการทางใจของมนุษย์มี 3 ประการหลัก คือ

2.1 ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) คือแรงขับเพื่อให้งานนั้นประสบผลสำเร็จดีที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานเป็นแรงขับเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ หรือเป็นแรงจูงใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีกว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่า และมีผลสำเร็จตามความมุ่งหวัง

2.2 ความต้องการยอมรับหรือแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (Needs for Affiliation) คือความปรารถนาเพื่อความเป็นพวกพ้องมีมิตรภาพและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นความต้องการเพื่อสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

2.3 ความต้องการอำนาจบารมี (Needs for Power) คือความต้องการที่จะให้คนอื่นมีความประพฤติดหรือพฤติกรรมตามที่เราร้องการ เป็นความต้องการที่จะมีอำนาจในการบังคับบัญชา และมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นนั่นเอง บุคคลที่มีความต้องการนี้มักแสดงออกในรูปของความปรารถนาอย่างแรงกล้า ส่วนมากมักเป็นคนคิดเก่ง ชอบโต้แย้ง ชอบติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ชอบใช้อำนาจ มีความต้องการทางด้านความรัก ซึ่งผู้ที่ประสบความสำเร็จทั้งหลาย มักมีลักษณะแตกต่างจากบุคคลทั่วไป โดยพวกนี้มักมีความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้นกว่าเดิมเสมอ มีความต้องการในด้านการแข่งขัน พัฒนานตนเอง พัฒนางานอยู่ตลอดเวลา

3. ทฤษฎีการจูงใจโดยการเสริมแรงบวก ผู้ริเริ่มทฤษฎีนี้คือ สกินเนอร์ (Skinner) เป็นนักจิตวิทยาที่มีแนวความคิด ว่าพฤติกรรมของคนเราทุกอย่างมีผลเนื่องมาจากสิ่งเร้า สกินเนอร์ เชื่อเรื่องการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) ตลอดจนการให้รางวัล ว่าเป็นวิธีที่ดีในการให้ได้มาซึ่งพฤติกรรมที่ต้องการ ส่วนการลงโทษเปรียบเสมือนการสร้างพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้น ทฤษฎีการเสริมแรงเข้าไปสู่ระบบการบริหาร ในรูปของวิธีการปรับปรุงพฤติกรรมโดยใช้สิ่งเร้าทางด้านบวกเป็นตัวกระตุ้น เช่น การขึ้นเงินเดือน การให้สวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งนักบริหารที่ยึดหลักการจิตวิทยาของสกินเนอร์จะเห็นความสำคัญในเรื่องการชมเชย การกระตุ้นการเร้าใจ ให้ความช่วยเหลือในด้านการปฏิบัติงาน และการเสริมแรงทางบวก การมอบหมาย

และวิธีการดำเนินงานให้เหมาะกับบุคคล ให้บุคคลได้มีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายและวิธีดำเนินงาน เพื่อให้ผลออกมามีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. ทฤษฎีองค์ประกอบส่งเสริมของ เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959) ซึ่งได้สรุปไว้ว่า มนุษย์มีความพอใจด้านแรงจูงใจออกเป็น 2 ด้าน คือ องค์ประกอบที่แสดงออกมาสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และองค์ประกอบจูงใจ สรุปได้ดังนี้ คือ

4.1 องค์ประกอบส่งเสริม คือองค์ประกอบที่สามารถเป็นได้ทั้งสาเหตุของความไม่พอใจ และสามารถป้องกันความไม่พอใจได้ด้วยองค์ประกอบนี้เป็นองค์ประกอบภายนอก (Extrinsic Factors) ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่บุคคลสัมผัสอยู่เช่น ค่าจ้างแรงงาน สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย เป็นต้น หากว่าสิ่งเหล่านี้ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างพอเพียง ความไม่พอใจก็จะหายหรือหมดไป แต่ก็จะไม่สร้างหรือทำให้เกิดเจตคติทางบวกหรือแรงจูงใจขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบส่งเสริม เป็นองค์ประกอบที่ใช้เพื่อป้องกันการเกิดความไม่พอใจ แต่จะทำให้หน้าที่นี้เป็นเครื่องเสริมสร้างส่วนบุคคลในการจูงใจในระดับที่สูงขึ้น องค์ประกอบส่งเสริมนี้สามารถนำบุคคลไปสู่จุดของความเป็นกลางเท่านั้น

4.2 องค์ประกอบจูงใจ คือ องค์ประกอบที่นำไปสู่การพัฒนาเจตคติทางด้านบวก ทำหน้าที่เป็นเครื่องเสริมสร้างน้ำใจ การยกย่อง การเคารพนับถือซึ่งกันและกันความรู้สึก องค์การได้รับผลสำเร็จและความสำเร็จ โอกาสความก้าวหน้า ความรับผิดชอบ ความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ

5. ทฤษฎีความคาดหวังของ วรูม (Vroom, 1964) แนวคิดนี้ได้กล่าวว่าแรงจูงใจของบุคคลจะเริ่มจากความปรารถนา หรือความต้องการจากบางสิ่งบางอย่าง เช่น ต้องการมีสถานภาพสูงขึ้น มีอิสระมากขึ้น มีความสำเร็จมากขึ้น และได้รับการยอมรับมากขึ้น เป็นต้น ความปรารถนาของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับว่าสิ่งที่เขาปรารถนามีความสำคัญต่อเขาเพียงไรซึ่งหมายถึงคุณค่า (Value) ของสิ่งที่บุคคลต้องการ เช่น การเป็นหัวหน้างาน เป็นต้น สิ่งที่ต้องการอาจเป็นได้ทั้งสิ่งตอบแทน หรือรางวัล เช่น เงินเดือน ค่าตอบแทน การเลื่อนตำแหน่ง และบรรยากาศการทำงานที่ดี หรืออาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นต่อความรู้สึกภายในที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าแห่งชีวิตของมนุษย์ เช่น ความต้องการได้รับการยอมรับและการบรรลุถึงซึ่งความสำเร็จที่เป็นยอดปรารถนา เป็นต้น ซึ่งในประการหลังนี้อาจบรรลุถึงได้หลายทางด้วยกัน เช่น ความตั้งใจที่ปฏิบัติงานให้ดีที่สุด (Good Performance) หรือความสำเร็จอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นตามมา แม้จะไม่เกี่ยวข้องกับงานของตนเองโดยตรง

สรุปแล้วองค์ประกอบทั้งสองด้าน ด้านหนึ่งจะเป็นเสมือนเครื่องป้องกันไม่ให้เกิดการไม่พอใจในงานสิ่งแวดล้อมรอบตัวภายนอก องค์ประกอบเหล่านั้นจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องรอบตัวบุคคล จึงใช้ชื่อว่าองค์ประกอบส่งเสริม ส่วนอีกองค์ประกอบหนึ่งเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจ เจตคติความพึงพอใจ ซึ่งเป็นเรื่องภายในบุคคล จึงใช้ชื่อองค์ประกอบจูงใจ

ความหมายและความสำคัญของความพึงพอใจ

ตระกูล สุวรรณดี (2538, หน้า 30-31) ประมวลความสำคัญของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยสรุป ดังนี้

1. ความพึงพอใจ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ คือ หน่วยงาน
 2. ความพึงพอใจเสริมสร้างให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจอันดีต่อกันและต่อหน่วยงานหรือองค์การ
 3. ความพึงพอใจเสริมสร้างให้ผู้ปฏิบัติงานมีความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีต่อหน่วยงานหรือองค์การ
 4. ความพึงพอใจก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และมีการรวมพลังเพื่อกำจัดปัญหาในองค์การร่วมกัน
 5. ความพึงพอใจ ช่วยเกื้อหนุนให้กฎเกณฑ์ ระเบียบและข้อบังคับ สามารถใช้บังคับควบคุมความประพฤติของผู้ปฏิบัติงานให้อยู่ในระเบียบวินัยที่ดี
 6. ความพึงพอใจก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและความศรัทธาในองค์การที่ร่วมมือกันปฏิบัติงานอยู่
 7. ความพึงพอใจ ช่วยเกื้อหนุนให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความคิดสร้างสรรค์ในกิจการต่าง ๆ
- กล่าวสรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้งานประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้นการบริหารองค์การต้องทำให้บุคคลในองค์การเกิดความพึงพอใจ และสถานศึกษาซึ่งเป็นแหล่งของการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพบุคคล ซึ่งถ้านักศึกษาเกิดความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมก็จะทำให้นักศึกษามีความตั้งใจในการเรียน เรียนอย่างมีความสุขก็จะส่งผลต่อการเรียนรู้

วิธีสร้างความพึงพอใจ

การศึกษาถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างสภาพทางจิตใจกับผลการเรียนพบว่า ควรสร้างความพอใจในการเรียนตั้งแต่เริ่มต้นให้แก่ทุกคน ซึ่งมีนักจิตวิทยาให้แนวคิดไว้ ดังนี้

สกินเนอร์ (Skinner, 1971, p. 1 อ้างถึงใน วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์, 2533, หน้า 9) มีความเห็นว่าการปรับพฤติกรรมของคนไม่อาจทำได้โดยเทคโนโลยีทางกายภาพและชีวภาพเท่านั้น แต่ต้องอาศัยเทคโนโลยีของพฤติกรรม ซึ่งเขาหมายถึงเสริมภาพ และความภาคภูมิใจ และจุดหมายปลายทางที่แท้จริงของการศึกษา คือ การทำให้คนเป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน เสรีภาพ และความภาคภูมิใจ เป็นครรลองของการไปสู่ความเป็นคนที่มีเสรีภาพ ซึ่งเสรีภาพในความหมาย

ของสกินเนอร์ ไม่ได้หมายถึงความเป็นอิสระจากการควบคุมหรือความเป็นอิสระจากสิ่งแวดล้อม แต่หมายถึงความเป็นอิสระจากการควบคุมบางชนิดที่มีลักษณะแข็งกร้าว นั่นไม่ได้หมายถึงการทำลายหรือหนีจากสิ่งแวดล้อม แต่เป็นการวิเคราะห์และเปลี่ยนหรือปรับปรุงรูปแบบใหม่ให้แก่สิ่งแวดล้อมนั้น โดยทำให้อำนาจการควบคุมอ่อนตัวลงจนบุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนมิได้ถูกควบคุมหรือต้องแสดงพฤติกรรมใด ๆ ที่เนื่องจากการกดดันภายนอกบางอย่างบุคคลควรได้รับการยกย่องยอมรับในผลสำเร็จของการกระทำ การเป็นที่ยกย่องยอมรับเป็นความภาคภูมิใจ ความภาคภูมิใจเป็นคุณค่าของมนุษย์ แต่การกระทำที่ควรได้รับการยกย่องยอมรับมากเท่าไร จะต้องเป็นกรกระทำที่ปลอดจากการบังคับหรือสิ่งควบคุมใด ๆ มากเท่านั้น นั่นคือ สัดส่วนประมาณของการยกย่องยอมรับที่ทำให้แก่การกระทำ จะเป็นการสวนกลับกับความเด่นหรือความสำคัญของสาเหตุที่จูงใจให้เขากระทำ

ไวท์เฮด (Whitehead, 1967, pp. 1-41 อ้างถึงใน สุรพล เข็นเจริญ, 2543, หน้า 11) ได้กล่าวถึงจังหวะของการศึกษา และขั้นตอนของการพัฒนาว่ามี 3 ขั้นตอน คือ จุดยืน จุดแย้ง และจุดปรับ ซึ่งไวท์เฮดเรียกชื่อใหม่เพื่อใช้ในการศึกษาว่า การสร้างความพอใจ การทำความกระจำงและ การนำไปใช้ในการเรียนรู้ใด ๆ ควรเป็นไปตาม 3 จังหวะนี้ คือ

การสร้างความพอใจ: นักเรียนรับสิ่งใหม่ ๆ มีความตื่นเต้น พอใจในการได้พบและเก็บสิ่งใหม่ ๆ

การทำความกระจำง: มีการจัดระบบระเบียบ ให้คำจำกัดความ มีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน

การนำไปใช้ : นำสิ่งใหม่ที่ได้มาไปจัดสิ่งใหม่ ๆ ที่จะได้พบต่อไป
เกิดความตื่นเต้นที่จะนำไปจัดสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามา

นอกจากนั้น ไวท์เฮด กล่าวถึงการสร้างภูมิปัญญาในระบบการศึกษาว่า ได้ปฏิบัติกันอย่างพิถีพิถันมาตลอด โดยการใช้วิธีการฝึกทักษะอย่างง่าย ๆ ธรรมดา ๆ แล้วคาดว่าจะทำให้เกิดภูมิปัญญาได้ วิธีที่ทำให้เกิดภูมิปัญญามีวิธีเดียว คือ เสรีภาพในการแสดงความรู้ วิทยาการที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นเสรีภาพและวิทยาการ เป็นแนวทางในการสร้างความพึงพอใจในการเรียน ซึ่งประกอบเป็นวงจรการศึกษา 3 ขั้น คือ เสรีภาพ วิทยาการ และเสรีภาพ ซึ่งเสรีภาพในขั้นแรกก็คือขั้นตอนของการสร้างความพอใจ ในขั้นที่สองคือขั้นทำการกระจำง และเสรีภาพในช่วงสุดท้ายคือการนำไปใช้ วงจรเหล่านี้ไม่มีวงจรเดียวแต่มีลักษณะเป็นวงจรซ้อนวงจร วงจรหนึ่งเปรียบได้กับเซลล์หนึ่งหน่วย และขั้นตอนการพัฒนารวมกันคือ โครงสร้างอินทรีย์ของเซลล์เหล่านั้น เช่นเดียวกับวงจรเวลาประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำเดือน ประจำปี ประจำฤดูกาล เป็นต้น วงจรของบุคคลตามช่วงอายุ จะเป็นระดับดังนี้

ตั้งแต่เกิด จนถึง อายุ 13 หรือ 14 ปี

เป็นขั้นของความสนใจ

ช่วงอายุ 14 - 18 ปี

เป็นขั้นของการค้นหาทำความเข้าใจ

และช่วงอายุ 18 ปี ขึ้นไป

เป็นขั้นของการนำไปใช้

นอกจากนี้วิทยาการทั้งหลายของแขนงต่าง ๆ ก็มีวงจรของการพัฒนาการและระดับของการพัฒนาการเหล่านี้เช่นกัน

ไวท์เฮด ให้ความสำคัญกับความรู้ที่ต่างแขนงวิชา และการเรียนที่ต่างวิธีการ ความล้มเหลวของการศึกษาเกิดมาจากการใช้จังหวะการศึกษาไม่เหมาะสม โดยเฉพาะในขั้นตอนของการสร้างความพึงพอใจหรือจังหวะของเสรีภาพ ซึ่งการละเอียดหรือขาดประสบการณ์ในส่วนนี้ ผลที่เกิดขึ้นคือ ความรู้ที่ไร้พลังและไร้ความคิดริเริ่มเกิดความรู้ที่เกียจไม่ยอมรับความคิดนั้น และนำไปสู่การไร้ความรู้ในที่สุด

การพัฒนาคุณลักษณะใด ๆ ตามวิธีของธรรมชาติ ควรสร้างกิจกรรมที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในตัวเอง เพราะพึงพอใจที่ทำให้คนมีการพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม ส่วนความเจ็บปวดแม้จะทำให้เกิดการตอบสนองแต่ก็ไม่ทำให้คนพอใจ ไวท์เฮด สรุปว่าในการปลุกความคิดเกี่ยวกับสภาพจิตใจที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในขณะที่ทำกิจกรรม และ เสรีภาพทำให้เกิดความคิดที่มีพลังและความคิดริเริ่มใหม่ ๆ

พระสมทบ อุกระโณ (2544, หน้า 29) สรุปได้ว่าความพึงพอใจของนักศึกษาในการศึกษาเล่าเรียนจะเกิดจากองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ คือ คุณสมบัติของครู วิธีสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ซึ่งจะประสบความสำเร็จในการเรียน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและครู ที่จะสร้างความสุขในการเรียนให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจ มีความรักและมีความกระตือรือร้นในการเรียน โดยการปรับปรุงองค์ประกอบต่าง ๆ ของผู้สอนมีการยกย่องให้กำลังใจแก่ผู้เรียนที่กระทำความดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับลูกศิษย์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเจริญก้าวหน้า การสร้างสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับอาคารสถานที่ที่เหมาะสม น่ายุ่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น รวมทั้งรับฟังและให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนประสบกับปัญหาทุกข์ร้อน ปึงจัยความพึงพอใจนี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน

จากแนวความคิดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า เสรีภาพเป็นบ่อเกิดของความพึงพอใจที่จะทำให้บุคคลไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทาง ดังนั้น เสรีภาพในการเรียน อาจทำให้นักศึกษาเกิดความพึงพอใจ เพราะนักศึกษามีโอกาสเลือกและตัดสินใจด้วยตัวเองและเพื่อตัวเอง เป็นการควบคุมที่ผู้ถูกควบคุมไม่รู้ตัว ดังนั้น ในการจัดการศึกษาคควรมีหลายแนวทางเพื่อจะเรียนในเรื่องเดียวกัน

ความหมายและความสำคัญของสภาพแวดล้อมสถานศึกษา

ศุภมาส พนิชศักดิ์พัฒนา (2549, หน้า 1) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา มิได้มีขอบเขตจำกัด อาจมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดหรือห่างไกลออกไปในจักรวาลก็ได้สิ่งหนึ่งที่ทำให้ทราบว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งแวดล้อมซึ่งตัวเราก็คือลักษณะหรือพฤติกรรมของสิ่งนั้น ๆ ที่ส่งผลหรือมีบทบาทต่อตัวเรานั้นเองอาจเป็นได้ทั้งสิ่งที่ดี มีประโยชน์ แสดงผลในเชิงบวก หรือเป็นสิ่งที่ไม่ดี ก่อให้เกิดปัญหาในด้านลบ รวมทั้งสามารถแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลาบางสิ่งสามารถรักษาความเป็นประโยชน์ได้อย่างยาวนานตลอดไป แต่บางสิ่งอาจกลายเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่มีประโยชน์

วิระ ค้างแป้น (2544, หน้า 9) สภาพแวดล้อมสถานศึกษา จะมีอิทธิพลต่อนักศึกษาถ้ามีการจัดสภาพทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นบุคคล อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ การบริหารหรือการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ในสถานศึกษา ให้มีความเหมาะสม จะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน ในสถานศึกษา

สิ่งแวดล้อมศึกษา คือ กระบวนการที่มุ่งสร้างให้ประชากรโลกมีความสำนึกและห่วงใยในปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ มีความรู้ เจตคติ ทักษะ ความตั้งใจจริง และความมุ่งมั่นที่จะหาทางแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่และป้องกันปัญหาใหม่ ทั้งด้วยตนเอง และด้วยความร่วมมือกับผู้อื่น

จากคำนิยามข้างต้น ทำให้หลายคนมองว่า สิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ทั้ง “ศาสตร์” และ “ศิลป์” เพราะสิ่งแวดล้อมศึกษาไม่ใช่เป็น เพียงแค่การใช้ความรู้หรือให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราเท่านั้น แต่จะครอบคลุมถึงการใช้ เทคนิค วิธีการ หรือ กระบวนการที่จะพัฒนาคนให้เกิดจิตสำนึก และห่วงใยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น มี เจตคติที่ดี มีความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อม

ทฤษฎีของคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) มีความคิดเกี่ยวกับลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ ที่สำคัญ คือ

1. ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning are Active) ความสำคัญของการเรียนตามแนวทฤษฎี คอนสตรัคติวิซึมเน้นการเรียนรู้เป็นกระบวนการ ที่ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลใหม่กับประสบการณ์ที่มีมาก่อนหรือความรู้เดิมของผู้เรียน และสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ แนวคิดที่หลากหลายเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นตามแนวทางทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึมนั้น ผู้เรียนจะต้องสร้างแนวคิดของตนเอง ซึ่งแนวคิดที่หลากหลายและ กว้างขวาง อาจมาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ เช่น ครู กลุ่มเพื่อน นักเขียน และหนังสือ เป็นต้น ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึมส่งเสริมให้ผู้เรียนรวบรวมแนวคิดที่หลากหลายและสังเคราะห์สิ่งเหล่านี้เป็นแนวคิดที่บูรณาการขึ้นมาใหม่

2. การเรียนรู้ควรสนับสนุนการร่วมมือกันไม่ใช่การแข่งขัน (Learning Should Support Collaboration, not Competition) จากการแลกเปลี่ยนแนวคิดที่หลากหลายนั้นหมายถึงการร่วมมือในระหว่างที่มีการร่วมมือ ผู้เรียนต้องมีการสนทนากับคนอื่น ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังเรียนรู้ กระบวนการนี้ คือ การร่วมมือและแลกเปลี่ยน หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นการทำให้ผู้เรียน ตกผลึกและกลั่นกรองสิ่งที่สร้างขึ้นแทนความรู้ภายในสมอง มาเป็นคำพูดที่ใช้ในการสนทนาที่ แสดงออกมาภายนอกที่เป็นรูปธรรม และส่งเสริมการสังเคราะห์ความรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ และการสร้างความหมายในการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้น สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่จัดให้มีการร่วมมือกันจะเป็นการส่งเสริมการสร้างความรู้ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการเรียนรู้

3. ให้ความสำคัญกับการควบคุมตนเองตามระดับของผู้เรียน (Focuses Control at the Learner Level) ถ้าผู้เรียนลงมือกระทำในบริบท การเรียนรู้ โดยการร่วมมือกับผู้เรียนคนอื่น และ ผู้สอน จำเป็นต้องควบคุมกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นผู้รับฟัง (Passive listening) จากการบรรยายของผู้สอน ที่แสดงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานกิจกรรม การเรียนรู้ในห้องเรียน

4. นำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตรงกับสภาพที่เป็นจริงหรือประสบการณ์ การเรียนรู้ในชีวิตจริง (Provides Authentic Real-World Learning Experiences) ความรู้ที่ถูกแยก ออกจากบริบทในสภาพจริงในระหว่างการสอนสิ่งที่เรียนเป็นสิ่งที่ไม่ใช่สภาพจริงนั้น มักจะเป็น สิ่งที่ไม่มีความหมายต่อผู้เรียนมากนัก แต่สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎี คอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) ที่จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในบริบทของสภาพจริง ดังนั้นประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ประยุกต์ไปสู่ปัญหาในชีวิตจริง (Real World Problems) จะช่วยสร้างการเชื่อมโยงที่แข็งแกร่ง และส่งผลให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์สิ่งที่ ได้เรียนไปสู่สถานการณ์ใหม่ในสภาพชีวิตจริงได้

กล่าวสรุปโดยรวม สภาพแวดล้อมสถานศึกษา หมายถึงลักษณะใด ๆ ในสถานศึกษาที่เป็น สิ่งเร้าที่มีศักยภาพและอิทธิพลต่อนักศึกษา จะส่งผลต่อการเรียนของนักศึกษา ทั้งทางตรงและ ทางอ้อม ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้นทำให้นักศึกษา เกิดการรับรู้มีความประทับใจต่อลักษณะสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นทั้งด้าน บริหาร บรรณาสการเรียนการสอน อาคารสถานที่ และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับ ผู้ได้บังคับบัญชา ครูผู้สอนกับนักศึกษา นักศึกษากับนักศึกษา และบุคลากรในกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งลักษณะ ต่าง ๆ เหล่านี้สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์หรือวิธีอื่น ๆ ที่เหมาะสม

ความสำคัญของสภาพแวดล้อมสถานศึกษา สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาจะเป็นปัจจัย สำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และ ทักษะคตินักศึกษาไปในทางที่

พึงประสงค์ อรรถพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์ (2533, หน้า 8) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ระบบคุณค่าที่ควรยึดถือ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมของกลุ่มสังคม ข่าวดารความรู้ ความคิด ตลอดจนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและทัศนคติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของตนเองหรือของคนอื่นก็ตาม สภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรมนี้อาจกล่าวโดยสรุปว่า สภาพแวดล้อมทางนามธรรมก็คือ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมนั่นเอง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะทางการสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ โดยเหตุที่การเรียนการสอนในชั้นจะเป็นในรูปแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน นอกจากนี้สภาพแวดล้อมทางกายภาพก็เป็นสิ่งสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยเอื้ออำนวยความสะดวกนานาประการให้ผู้เรียนและผู้สอนสัมฤทธิ์ผลได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

เฉลิม พรหมคุณากรณ์ (2539, หน้า 43-44) ได้เสนอผลงานศึกษาไว้ว่า สมรรถนะของมนุษย์ จะมีความสมบูรณ์ที่สุดและยุติการเจริญเมื่ออายุ 17-18 ปี และมีแนวโน้มจะขยายเวลาออกไปอีก ถ้าสมองได้รับการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะถ้าเป็นบุคคลที่ได้เรียนรู้ในโรงเรียนหรือ ได้รับการศึกษาสูง ๆ ขึ้น จะทำให้ความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น จากผลการศึกษาดังกล่าวนี้ทำให้นักการศึกษาต้องมาให้ความสนใจและให้ความสำคัญในการเตรียมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความอยากรู้อยากเห็น และการค้นพบของนักเรียน สภาวะเช่นนี้จะทำให้การเจริญทางสมองดำเนินต่อไป

วิชัย วรรณรัช (2532, หน้า 21-23) ได้กล่าวไว้ในเรื่องสภาพแวดล้อมกับการพัฒนาบุคลิกภาพนักเรียนว่า ปัจจัยที่ทำให้สถานศึกษามีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของนักเรียนมีดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการบริหารการศึกษา ผู้บริหารที่ปฏิบัติต่อครูอาจารย์ และนักเรียนนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ก็จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้
2. พฤติกรรมของครู ครูที่ดีจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้น
3. การจัดสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่ เป็นระเบียบสะอาด จะช่วยให้นักเรียนได้ประสบการณ์ที่เจริญงอกงามต่อไป

4. การวางแผนการเรียนการสอน สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้

กล่าวสรุป สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงจนเป็นการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาที่มีการศึกษาถึงเรื่องพันธูกรรมและสิ่งแวดล้อม ทำให้ทราบว่า นอกเหนือจากลักษณะต่าง ๆ ที่คนได้รับการถ่ายทอดมาทางพันธุกรรมทำให้คนแตกต่างกันแล้ว ยังมีอิทธิพลอื่นอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สำคัญ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู การคบเพื่อนสังคม การศึกษา การสมาคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ดินฟ้า อากาศ ที่อยู่อาศัย อาหาร น้ำ สื่อมวลชน โรคภัยไข้เจ็บ อุบัติเหตุ ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้พฤติกรรมของคนมีการเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดีหรือไม่ดี

ขอบข่ายของสภาพแวดล้อม

ศุภมาส พนิชศักดิ์พัฒนา (2549, หน้า 195-196) ได้ให้ความหมาย คุณภาพชีวิต ไว้ว่า คือ ระดับสภาพการดำรงชีวิตของมนุษย์ตามองค์ประกอบของชีวิตอันได้แก่ ทางร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม ทางความคิดและจิตใจ คุณภาพชีวิตในสังคมที่ดีน่าอยู่ ควรประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. มีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม
2. มีสุขภาพอนามัยที่ดี
3. มีความมั่นคงปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน
4. มีความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต
5. มีการศึกษาที่ดี
6. ครอบครัวมีความสุข
7. มีงานที่ดี เป็นที่พอใจ
8. มีสภาพแวดล้อมที่ดี
9. มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดี
10. มีศีลธรรม และจริยธรรมประจำใจ
11. มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น
12. มีสิทธิและ โอกาสเสมอภาค และมีบทบาทในสังคม

สุภัทรา ปิ่นทะแพทย์ (2534, หน้า 30-32) ได้เรียบเรียงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลไว้ 3 ประการ คือ

1. สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว
2. สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน
3. สภาพแวดล้อมในสังคมและชุมชน

สภาพแวดล้อมทางการเรียนเป็นสิ่งเร้าที่มีศักยภาพและอิทธิพลต่อผู้เรียนเกิดการกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนั้น จึงมีหลายแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการเรียน เช่น ตามแนวคิดทฤษฎีของ แอสติน (Astin, 1985) ได้จัดแบ่งสภาพแวดล้อมทางการเรียนออกเป็น 6 ประการ คือ

1. สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่
2. สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน
3. สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร
4. สภาพแวดล้อมด้านกิจกรรมผู้เรียน
5. สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน

6. สภาพแวดล้อมด้านสุขภาพ

แอสติน (Astin, 1968 อ้างถึงใน ผกาทิพย์ เกษรากุล, 2524, หน้า 11) ได้จัดแบ่งสภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษาที่เป็นสิ่งเร้าให้นักศึกษาแสดงพฤติกรรม กิจกรรม หรือลักษณะที่พึงประสงค์ต่าง ๆ ออกมาแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่
2. สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน
3. สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน
4. สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร

สรุปได้ว่า การจำแนกขอบข่ายของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สามารถจำแนกได้หลายประเภท แต่การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะยึดการจำแนกขอบข่ายของสภาพแวดล้อมเป็น 4 ประเภทที่สอดคล้องกับแอสติน คือ สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน และสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร

สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ แอสติน (Astin, 1968, p. 84) ให้ความหมายสภาพแวดล้อมว่า สภาพแวดล้อมหมายถึง ธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ในการศึกษาหมายถึง อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ โรงอาหาร สถานที่เล่นกีฬาต่าง ๆ ห้องพยาบาล สถานที่พักผ่อน การตกแต่งอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในบริเวณสถานศึกษา ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และการพัฒนาในด้านต่างๆ ของนักศึกษา

นักศึกษาทั่วไปยอมรับกันแล้วว่า ครูไม่สามารถที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้แก่เด็กทุกด้าน อาคารเรียนและสภาพของโรงเรียนมีส่วนเสริมสร้างความเจริญของงานให้แก่เด็กอยู่มาก เพราะการตกแต่งอาคารสถานที่ และบริเวณให้มีส่วนเกื้อกูลต่อการเรียนรู้ของเด็ก จะช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกชื่นชมยินดี เป็นแรงจูงใจให้อยากมาโรงเรียนมีความรักหวงแหน และภาคภูมิใจ โรงเรียนลักษณะเช่นนี้จะช่วยหล่อหลอมพฤติกรรมของเด็กได้ ดังนั้น โรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงควรมีการจัดบริหารอาคารสถานที่ที่ดี (รัตนภรณ์ ศรีพุ่มบาง, 2549, หน้า 17)

กิตติมา ปรีดีดิลก (2532, หน้า 197 อ้างถึงใน รัตนภรณ์ ศรีพุ่มบาง, 2549, หน้า 17-18) ได้ให้ความหมายของการบริหารอาคารสถานที่ว่า หมายถึงการจัดการรู้จักจัดหา รู้จักใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการควบคุม ดูแล รักษา การให้บริการชุมชน และการรู้จักส่งเสริมการบำรุงอาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้คงสภาพดีและสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอ อาคารสถานที่ของโรงเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าเรามุ่งให้การเรียนการสอนบรรลุผลอย่างสมบูรณ์แล้ว ก็จำเป็นต้องจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่หลักวิชาเอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด

ปริญา อังสุสิงห์ (2521 อ้างถึงใน ผกาทิพย์ เกษรากุล, 2524, หน้า 24) ได้ให้หลักในการเลือกทำเลที่ตั้งสถานศึกษาว่า ควรจะได้พิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อมโยงกันระหว่างที่ดินของสถานศึกษากับชุมชนในย่านนั้น ๆ โดยถือว่าสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางชุมชน
2. มีความสัมพันธ์กับจำนวนประชากร สามารถบริการทางด้านการศึกษาได้อย่างทั่วถึง
3. ระยะทางระหว่างบ้านกับสถานศึกษาไม่ห่างไกลจนเกินไป
4. ต้องคำนึงถึงขนาดของสถานศึกษาเมื่อถึงจุดอิ่มตัวสูงสุด
5. คำนึงถึงบริเวณในด้านผังเมืองและสิ่งแวดล้อม
6. คำนึงถึงสวนสาธารณะและบริเวณอื่น ๆ ซึ่งอาจใช้ในกิจกรรมอื่น
7. คงสภาพต้นไม้และสิ่งที่มีอยู่แล้วให้คงที่ตามธรรมชาติ
8. บริเวณสถานศึกษาที่เป็นที่ดอน น้ำท่วมได้ยากและลักษณะของดินอยู่ในสภาพที่ดีเหมาะสมกับการปลูกต้นไม้

9. บริเวณที่ดินมีขนาดเพียงพอและขยายตัวได้ในอนาคต

10. มีบริการด้านสาธารณูปโภคอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องน้ำถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาเลือกที่ตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง

11. ศึกษาสภาพการจราจรและสิ่งแวดล้อม

อรพันธ์ ประสิทธิรัตน์ (2533, หน้า 42) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่เกี่ยวข้องกับอาคารสถานที่ ซึ่งมีลักษณะเด่น ๆ อยู่ 8 ประการ คือ

1. ที่นั่งของนักเรียนห่างพอเหมาะที่จะอ่านอักษรบนกระดานได้
2. ห้องเรียนมีแสงสว่างและการระบายอากาศ
3. มีห้องสมุดและห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้นักเรียนใช้ค้นคว้า
4. ขนาดของโต๊ะ เก้าอี้ พอเหมาะกับตัวนักเรียน
5. ที่นั่งของห้องเรียนมีครบจำนวนนักเรียน
6. สภาพอากาศในห้องเรียนไม่ร้อนอบอ้าว
7. สภาพห้องเรียนส่วนใหญ่สะอาดสงบ
8. มีบริการถ่ายเอกสารและการพิมพ์

เมธี ปิณฑนนานนท์ (2531, หน้า 9-10 อ้างถึงใน รัตนภรณ์ ศรีพุ่มบาง, 2549, หน้า 19-20) ได้กล่าวถึงลักษณะที่พึงประสงค์ในแง่อาคารสถานที่ว่า จะต้องสนองประโยชน์ใช้สอยได้สูงสุด กล่าวคือ ต้องมีลักษณะ 10 ประการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การวางแผนบริหารอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จะต้องมิจุดมุ่งหมาย 10 ประการ ต่อไปนี้เสมอ คือ

1. มีความพอเพียง (Adequacy) หมายถึง มีความพอเพียงในด้านต่าง ๆ เช่น อาคาร ห้องเรียน ห้องทดลอง ห้องน้ำ ห้องใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ที่พักผ่อน และอื่น ๆ
2. มีความเหมาะสม (Suitability) กล่าวคือ จะต้องมีความเหมาะสมในด้านที่ตั้งของ อาคารสถานที่ ลักษณะของพื้นที่ และการจัดอาคารสถานที่ เป็นต้น
3. มีความปลอดภัย (Safety) ต้องมีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ อัคคีภัย ภัยธรรมชาติ และอื่น ๆ
4. มีสุขภาพดี (Healthfulness) อยู่ห่างไกลจากอากาศเป็นพิษ แสงพิษ ช่างโศกภัย และอื่น ๆ
5. ความสะดวกที่ติดต่อและใช้สอย (Accessibility) ที่ตั้งของ โรงเรียนจะไม่ไกลจากหมู่บ้าน จากจุดต่าง ๆ ในบริเวณ รวมทั้งไม่ห่างจากสิ่งอำนวยความสะดวก ที่จะให้ประโยชน์ต่อสถานศึกษา เช่น ห้องสมุดสาธารณะ สวนสาธารณะ รวมทั้งการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น ส้วมไม่ไกลตัวอาคารมากเกินไป บ้านพักครู บ้านพักครูใหญ่ หรือบ้านพักภารโรง บ้านเหล่านี้ ควรตั้งอยู่ใกล้อาคารเรียนหรือในบริเวณโรงเรียน
6. มีความยืดหยุ่น (Flexibility) จะต้องมีความเอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลง และ เอื้ออำนวยต่อการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน รวมทั้งเครื่องใช้ต่าง ๆ ในสถานศึกษาได้
7. มีประสิทธิภาพ (Efficiency) คือการได้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มาก แต่ใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยน้อยที่สุดคุ้มค่าที่สุด
8. มีความประหยัด (Economy) หมายถึงอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นั้นมีความประหยัด เช่น ประหยัดในการซ่อมบำรุงรักษาการเคลื่อนย้ายและอื่น ๆ
9. สามารถขยายขยายได้ (Expandability) หมายถึงการออกแบบอาคารสถานที่ ซึ่งสามารถขยายได้ มีการเตรียมตัวได้พอสมควร ซึ่งสามารถขยายได้ง่าย และสิ้นเปลืองน้อยทั้งนี้ รวมถึงการขยายพื้นที่ดินของสถานศึกษานั้น ๆ ด้วย
10. มีรูปร่างที่สวยงาม (Appearance) จะต้องมีการวางผังบริเวณสถานศึกษาได้ อย่างสวยงาม และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ มีการตกแต่งบริเวณ ห้องเรียนและอื่น ๆ ให้เป็นที่ ชื่นชมของผู้ที่ได้พบเห็น

รัตนกร ศรีพุ่มบาง (2549, หน้า 21) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ เป็นปัจจัยเสริมให้สภาพแวดล้อมทางการเรียนมีความเหมาะสม ได้แก่ ที่พัก หอพักนักศึกษา อาคารเรียน ที่เหมาะสมปลอดภัย และมีอุปกรณ์การสอนอยู่ในห้องเรียน เพื่อสะดวกในการนำใช้ สภาพภายใน ห้องเรียนต้องให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย การจัดสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ ควรจัดให้เป็นระเบียบ สะอาด มีความเหมาะสมทั้งที่ตั้งของสถาบันตลอดถึงการปลูกต้นไม้ประดับ เพื่อเป็น

การเพิ่มความร่มรื่นสวยงาม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในสถาบัน ทั้งด้านการระดมความคิด การก่อสร้าง การตกแต่ง ตลอดจนการบำรุงรักษา เพื่อให้เป็นศูนย์รวม แห่งจิตใจของมวลสมาชิก

นอกจากนั้น การจัดด้านสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่นั้น ควรจัดให้มีปริมาณและ คุณภาพเพียงพอเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงจะเป็น สิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ตลอดถึงเป็นการก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งจะส่งเสริม การพัฒนาของนักเรียนในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

จากสิ่งที่กล่าวมา สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ที่มีผลกระทบต่อผลการเรียน ของนักเรียนนักศึกษา ถ้าหากอาคารสถานที่สวยงามเพียงพอและเหมาะสมสะดวกต่อการจัดการเรียน การสอนก็มีส่วนที่ทำให้ตัวผู้เรียนอยากจะเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน บรรจง ชูสกุลชาติ (2529, หน้า 9 อ้างถึงใน วิระ ค้างแป้น, 2544, หน้า 15) ได้ให้ความหมายสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอนว่า หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนและการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียน ได้ความรู้และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประกอบกับการจัดหลักสูตร พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ การนำสื่อการเรียนการสอนมาใช้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมรวมถึง สัมพันธภาพระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการสอน จากการเรียนรู้อย่างเดียว มาเป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำจนเกิดทักษะ และกิจนิสัยที่มั่นคง

ศุภมาส พนิชศักดิ์พัฒนา (2549, หน้า 142) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งจะมีการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ โดยมีหนังสือตำราเรียนเอกสารการเรียนการสอน เป็นเครื่องมือประกอบการเรียนการสอนในห้องเรียน รูปแบบของการเรียนการสอนในห้องเรียน อาจประกอบด้วย การบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม การประชุมกลุ่มย่อย การเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยาย พิเศษ การถาม-ตอบปัญหา และการดูวีดิทัศน์ เป็นต้น

โบฮู (Bohuc, 1974 อ้างถึงใน ทศนีย์ จินดา, 2544, หน้า 36) ได้เสนอว่า ในการจัด การเรียนการสอนให้ได้ผล อาจารย์ผู้สอนต้องคำนึงถึงกระบวนการทัศน์ (Concepts) 4 ประการ ซึ่งสรุป ได้ดังนี้

1. การให้เสรีภาพแก่ผู้เรียน เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาความมี เสรีภาพทางสติปัญญา (Intellectual Independence) ฉะนั้นอาจารย์จะต้องให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนใน การแสดงความคิดเห็นหรือใช้สติปัญญาของเขาเองอย่างเต็มที่
2. ไม่มีวิธีการสอนที่ดีที่สุด เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการเฉพาะตัว (Idiosyncratic Process) ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งความสนใจและแบบแผนของการเรียนรู้ (Learning

Style) ฉะนั้นอาจารย์จึงต้องระลึกไว้เสมอว่า ไม่มีวิธีการสอนใดที่จะใช้ได้ดีสำหรับผู้เรียนทุกคน

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสภาพแวดล้อม เนื่องจากการเรียนผู้เรียนนั้นเป็นกระบวนการที่มีชีวิตชีวา (Active Process) ฉะนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้อยู่เสมอ

4. การเรียนรู้วิธีการเรียนเป็นสิ่งสำคัญกว่าการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการ ฉะนั้นผู้สอนจึงไม่ควรมุ่งสืบทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา

คิบเลอร์ (Kibler, 1974 อ้างถึงใน ทศนีย์ จินดา, 2544, หน้า 36) ได้เสนอแนะหลักการในการจัดการเรียนการสอนเอาไว้ดังนี้

1. การเตรียมตัวก่อนการเรียนรู้ ก่อนที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่นั้น ผู้เรียนควรจะได้มีความรู้ อันถือว่าเป็นพื้นฐานที่จำเป็นมาก่อนแล้ว และผู้เรียนควรจะได้รับการอุ่นเครื่อง (Warm Up) เสียก่อนด้วยการที่ผู้สอนแจ้งให้รู้ว่าคุณมีความรู้เดิมอะไรบ้างที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่

2. การจูงใจผู้เรียนจะเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากเขามีความสนใจในสิ่งที่ถูกนำมาให้เขาเรียน การเลือกเนื้อหาที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียนและการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้จะเพิ่มความสนใจให้แก่ผู้เรียน กิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ที่จะให้ผู้เรียนทำควรจะมีลักษณะที่ทำให้เขารู้สึกมั่นใจว่าจะกระทำสำเร็จลงไปได้

3. การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเห็นพฤติกรรมปลายทางเป็นแบบอย่าง การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเห็นตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีว่าประสบผลสำเร็จหรือน่าพอใจจะช่วยให้เขาเกิดการเรียนรู้ด้วยการเรียนแบบพฤติกรรมนั้นตามไปด้วย

4. การตอบสนองอย่างมีชีวิตชีวา การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนควรเป็นเรื่องของผู้เรียนเป็นหลักเพราะผู้เรียนจะเรียนรู้จากสิ่งที่เขาได้ลงมือกระทำเอง

5. การแนะนำ ในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้ใหม่นั้น ผู้เรียนควรจะได้รับคำแนะนำช่วยเหลือ จนกระทั่งเขาสามารถแสดงพฤติกรรมนั้นได้เองโดยลำพัง

6. การฝึกปฏิบัติในการเรียนการสอนนั้น ผู้เรียนควรจะได้รับโอกาสที่จะฝึกปฏิบัติพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เรียนรู้ใหม่บ่อย ๆ

7. การแจ้งผลกลับไปให้ทราบ ในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้ใหม่แต่ละครั้งนั้นผู้เรียนควรจะได้รับทราบผลของการแสดงพฤติกรรมหรือการปฏิบัติของเขาทันที หากเป็นการปฏิบัติงานที่ได้ผลดี การให้รางวัลจะเป็นตัวเสริมแรงทำให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นอีก

8. การจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ ในการเรียนการสอนนั้นเนื้อหาวิชาควรถูกนำมาจัดในลักษณะที่จะให้ผู้เรียนเรียนจากง่ายไปหายาก หรือจากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังที่ไกลตัว

9. ความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากว่าผู้เรียนแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันใน

ด้านการเรียนรู้และอัตราในการเรียนรู้ ฉะนั้นประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่จะจัดให้แก่ผู้เรียนจึงต้องจัดในลักษณะที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการที่เขาถนัดและในอัตราที่เหมาะสมกับความสามารถ

10. พฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน ผู้สอนต้องระลึกอยู่เสมอว่าทักษะในการกระตุ้นความสนใจการอธิบาย การให้คำแนะนำ การใช้ตัวเสริมแรง ตลอดจนการบริหารห้องเรียนล้วนแต่มีผลทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพแตกต่างกันออกไปทั้งสิ้น

โรไมน์ (Romine, 1974, pp. 139-143) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้มีดังนี้ คือ

1. บุคลิกภาพของผู้สอน ผู้สอนควรมีความกระฉับกระเฉง มีอารมณ์ขันมีความสนใจที่จะสอนและเป็นกันเองกับผู้เรียน
2. การเตรียมการสอน ผู้สอนควรเตรียมการสอนอย่างดี ชี้แจงให้ผู้เรียนทราบวัตถุประสงค์ในวิชาที่เรียน รวมทั้งแนะนำหนังสืออ้างอิงต่าง ๆ
3. การเสนอเนื้อหาครูควรอธิบายชัดเจน กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด สามารถใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ทำให้เรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย
4. การประเมินผล ผู้สอนควรประเมินผลเป็นขั้น ๆ เพื่อเป็นแรงทางการเรียน เช่น แจ้งให้ผู้เรียนทราบผลสอบโดยเร็ว และให้กำลังใจผู้เรียน
5. การรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอนควรรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน และประเมินผลตนเองเสมอ

กล่าวโดยสรุปว่า สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน จะมีลักษณะที่สำคัญ เช่น พฤติกรรมของครู วิธีการสอน โดยการใช้สื่ออุปกรณ์ ตลอดจนสร้างทัศนคติ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อนักเรียน นักศึกษา สิ่งเหล่านี้ก็มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมให้เด็กได้รับความรู้ และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตต่อไป

สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน เป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา เป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ในวัยกำลังเจริญเติบโต ร่างกายและจิตใจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เมื่อเข้าไปอยู่ในสถาบันศึกษาต้องมีความสัมพันธ์กับเพื่อนอย่างมาก กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการทางด้านความรู้ ทัศนคติ บุคลิกภาพ และคุณธรรมของนักศึกษา

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530, หน้า 45-64) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน มีดังนี้

1. เป็นกลุ่มที่จะประสานชีวิตจากสังคมในบ้านไปสู่สังคมมหาวิทยาลัย ทำให้นิสิตได้รู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จในด้านใดด้านหนึ่ง

2. เป็นกลุ่มที่สนับสนุนและเป็นเครื่องมือให้บรรลุเป้าหมายทางพุทธิปัญญาของการศึกษาในมหาวิทยาลัย

3. เป็นกลุ่มที่สนับสนุนสนองอารมณ์จิตใจ และความต้องการของนิสิต ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับอาจารย์ ห้องเรียนและมหาวิทยาลัย

4. เป็นกลุ่มที่เปิดโอกาสให้นิสิตเรียนรู้ และเข้าใจชีวิตการอยู่ร่วมกัน การสมาคมและการทำงานกับคนที่มีภูมิหลังแตกต่างกันได้ดี

5. กลุ่มเพื่อนอาจมีการยุบงให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดความคิดและประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กำลังใจในการเปลี่ยนแปลงของนิสิต หรือกลุ่มเพื่อนก็อาจจะช่วยกันบำรุงรักษาสภาพที่คงเดิมไม่ยอมเปลี่ยนแปลง

6. นิสิตที่เรียนไม่ค่อยดีหรือมีความคิดหว้ง กลุ่มเพื่อนจะช่วยให้ นิสิตเลือกทางออกทางอื่น หรือช่วยให้นิสิตมีภาพพจน์ในทางบวก โดยจะสนับสนุนให้ความสนใจต่อสิ่งอื่นที่ไม่ใช่การศึกษา

7. องค์การบริหารนิสิต มักจะมีหน้าที่เป็นพรรคพวกของนิสิตแต่ละคน อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนดังกล่าวเป็นผลมาจากการรวมตัวของนิสิต มีการแพร่จากแต่ละคนไปสู่กลุ่มไปสู่บุคคลการใช้ชีวิตในสังคมมหาวิทยาลัย ตลอดจนพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนิสิตให้เจริญงอกงาม

จากการศึกษาของ รัตนารณ์ ศรีพุ่มบาง (2549, หน้า 30-31) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน เป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อนักศึกษาอย่างมาก นักศึกษาที่กำลังศึกษาในสถาบันเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ในวัยกำลังเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ร่างกายและจิตใจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความอยากรู้อยากเห็นของความเป็นอิสระ มีความเชื่อมั่นในอุดมการณ์และความคิดใหม่ ๆ นักศึกษาเมื่อเข้าไปอยู่ในสถาบันศึกษาจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับเพื่อนอย่างมาก กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางด้านความรู้ ทักษะคติ บุคลิกภาพและคุณธรรมของนักศึกษา นักศึกษาต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในสถาบันศึกษา จึงต้องปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในกลุ่มเพื่อน สภาพแวดล้อมสังคมกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเป็นอยู่และพัฒนาการด้านการเลือกคบเพื่อน อุดมคติในการเลือกคู่ครอง กิจกรรมสังคมในกลุ่มเพื่อนและเทคนิคในการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อนของมวลสมาชิก นักศึกษาเป็นผู้ที่มีความต้องการทางสังคม ต้องการเพื่อนสนิท ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับครอบครัวมีน้อยลง มีกลุ่มเพื่อนเข้ามามีบทบาทต่อนักศึกษามากขึ้นทั้งในด้านทัศนคติ ทักษะ สติปัญญา ความรู้ความสามารถและบุคลิกภาพของนักศึกษา

แอสติน (Astin, 1971, p. 79) ได้ศึกษาวิจัยพบว่าการเลือกสาขาวิชาและอาชีพของนักศึกษานั้น จะคล้ายตามกลุ่มเพื่อน หรือกล่าวได้ว่า นักศึกษาจะยึดถือการตัดสินใจการเลือกของตนเอง หรือจะเปลี่ยนแปลงการเลือกนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับว่ามีจำนวนของเพื่อนที่เลือกสาขาอาชีพเดียวกันสูง กลุ่มเพื่อนร่วมสถาบันศึกษาและร่วมชั้น มีอิทธิพลในการปรับตัวและการดำรงชีวิตในสังคมสถานศึกษา ซึ่งเปรียบเสมือนสังคมย่อย

อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์ (2533, หน้า 48) ได้ศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้นประกอบด้วย

1. ความสนใจในการเรียนของเพื่อนร่วมชั้น ได้แก่

- 1.1 เน้นการเรียนเป็นเรื่องสำคัญ
- 1.2 ติดตามเนื้อหาที่เรียนตลอด
- 1.3 ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากที่เรียนในห้องเสมอ
- 1.4 ร่วมอภิปรายประเด็นต่าง ๆ ในชั้นเสมอ
- 1.5 แข่งขันการเรียนและทำกิจกรรม

2. พฤติกรรมการเรียนของเพื่อนร่วมชั้น ได้แก่

- 2.1 ทำงานร่วมกับผู้เรียนอื่น ๆ ได้
- 2.2 มาเรียนสม่ำเสมอ
- 2.3 ส่งการบ้านหรือรายงานตามกำหนดเวลา
- 2.4 ซื่อสัตย์ สุจริต ในขณะสอบ
- 2.5 จดงานอย่างละเอียด
- 2.6 เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- 2.7 มีอารมณ์ขัน และสนุกสนานกับการเรียน
- 2.8 สนใจตอบคำถามครูในขณะเรียน

3. พฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้นประกอบด้วย

- 3.1 แต่งกายสะอาดเรียบร้อย
- 3.2 เฉลียวฉลาด
- 3.3 รักสงบ ไม่ชอบทะเลาะวิวาท
- 3.4 เคารพนับถือครูทั้งต่อหน้าและลับหลัง
- 3.5 สนใจวิธีการสอนของครู

4. การมีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนของเพื่อนร่วมชั้น

- 4.1 เข้าห้องเรียนช้า
- 4.2 คุยเสียดังในขณะเรียนอยู่ในชั้น
- 4.3 เรียนอ่อน
- 4.4 ได้เลิ้งอย่างไรเหตุผล

โดยสรุป สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน มีอิทธิพลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนนักศึกษา ทั้งด้านวิชาการและด้านความประพฤติรวมทั้งบุคลิกภาพ ดังนั้นการเข้าร่วม

กลุ่มของนักศึกษา จึงมีอิทธิพลสำคัญต่อชีวิตในอนาคตของนักศึกษาอย่างแน่นอน หมายความว่า ถ้านักศึกษาคบกลุ่มเพื่อนที่ดีบุคคลนั้น ๆ ก็จะติดตามไปด้วย ตรงกันข้ามถ้าคบกลุ่มเพื่อนไม่ดีบุคคลนั้น ๆ ก็จะไม่ดีเหมือนกัน

สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร หวน พินธุพันธ์ (2549, หน้า 1) ให้ความหมายเกี่ยวกับความหมายการบริหาร คือ

การบริหาร คือ ศิลปะของการทำงานให้สำเร็จ โดยใช้บุคคลอื่น

การบริหาร คือ การทำงานของคณะบุคคล ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมกันปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

การบริหาร คือ การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันทำงานเพื่อจุดประสงค์อย่างเดียวกัน

การบริหาร คือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการ ให้บรรลุจุดประสงค์ร่วมกัน

การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลปะนำทรัพยากรการบริหาร (Administrative Resource) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหาร คือ ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ หมายความว่า ผู้บริหาร ไม่ใช่ผู้ปฏิบัติการ แต่ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานจนเป็นผลสำเร็จตรงตามจุดหมายขององค์กร หรือตรงตามจุดหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว

รัตนภรณ์ ศรีพุ่มบาง (2549, หน้า 24) ได้กล่าวว่า ระบบบริหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง ในการจัดระบบการศึกษาถ้าระบบการศึกษาเหมาะสมและมีประสิทธิภาพจะทำให้ นักเรียนนักศึกษาเกิดการพัฒนาอย่างเต็มที่ระบบการบริหารการศึกษาที่ดีต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ได้แสดงความคิดเห็นผู้บริหารจะต้องฟังเพื่อเป็นข้อพิจารณาในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษา

หวน พินธุพันธ์ (2549, หน้า 2-3) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาไว้ดังนี้
การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชนหรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะคิ พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรม ทั้งในด้านการสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน และไม่เป็นระเบียบแบบแผน

การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม

เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีต่อบุคคลพัฒนาตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำรงชีวิตอยู่

วิชย ดันศิริ (2550, หน้า 294) ได้กล่าวถึงการบริหารการศึกษาไว้ว่า ความเจริญรุ่งเรืองและความสำเร็จจะเกิดขึ้นทางการศึกษาหรือไม่ อย่างไร และอุดมการณ์ แนวคิด หรือหลักการทางการศึกษาต่าง ๆ จะดำเนินไปอย่างไรราบรื่นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการทางการศึกษาทั้งในระดับมหภาค คือ ระดับชาติ และระดับจุลภาค คือ ระดับการศึกษา ในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กี่ยวยุทธศาสตร์หลักของการบริหารจัดการที่มุ่งการกระจายอำนาจจากเมืองบนสู่เบื้องล่าง โดยมีเขตการศึกษารองรับระดับจังหวัด และมุ่งหวังให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการตนเองอย่างสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น หรือเท่าที่ควรจะเป็น

เมก ดาราวงศ์ (2551, หน้า 17) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการบริหารโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จสูงมีดังนี้

1. การบริหารต้องมีจุดประสงค์ มีส่วนร่วมในกระบวนการ มีการสับเปลี่ยนบุคลากร การบริหารต้องเน้นหนักการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ติดตามช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ
2. มีความเป็นเอกภาพด้านจุดประสงค์ มีการปฏิบัติงานอย่างเป็นปกติและมีการร่วมมือกัน
3. มีการพัฒนาทางด้านวิชาการและเพิ่มเวลาในการเรียนให้หลากหลาย
4. สร้างวัฒนธรรมในโรงเรียนในทางบวก สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน สร้างสภาพแวดล้อมให้เป็นระเบียบและสร้างขวัญกำลังใจ
5. ตั้งวัตถุประสงค์สูงและเหมาะสมกับทุกคนรวมทั้งนักเรียนและพนักงาน
6. ให้สิทธิและหน้าที่รับผิดชอบ
7. ติดตามความก้าวหน้าในระดับโรงเรียน ระดับห้องเรียนและระดับบุคคล
8. มีการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของพนักงาน
9. ผู้ปกครอง สังคมต้องมีส่วนร่วมเพื่อจำกัดอิทธิพลที่เป็นด้านลบและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในด้านบวก

หวน พินรุพันธ์ (2549, หน้า 56-57) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้นำ การเปลี่ยนแปลงใหม่ที่สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาจะประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการฝึกอบรมผู้บริหารโรงเรียนมีดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องแปรเปลี่ยนความทะเยอทะยานส่วนตัวสู่เป้าหมายที่ยิ่งใหญ่กว่า คือเพื่อองค์กรและคนในรุ่นต่อไป
2. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเชื่อว่าสถานศึกษาของตนจะมีผลอย่างใหญ่หลวงต่อชีวิตของนักเรียนนักศึกษา

3. ผู้บริหารโรงเรียนประพฤตินเป็นแบบอย่าง มีความสุภาพอ่อนโยน มีคุณธรรม เป็นนักฟังที่ดีและเคารพความรู้สึก ความต้องการของผู้อื่น
4. ผู้บริหารโรงเรียนมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนนักศึกษาอย่างจริงจังเอาใจใส่ สนับสนุน ปรับปรุงผลการเรียนการสอนโดยมุ่งผลลัพธ์สูงสุด
5. ผู้บริหารโรงเรียนกล้าคิดใหม่ กล้าทำนอกกรอบเดิม ๆ และเมื่อมีการผิดพลาด ก็ปรับปรุงแก้ไข โดยไม่ตำหนิกล่าวโทษผู้ใดหรือปัจจัยภายนอกใด
6. ผู้บริหารโรงเรียนมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ จริงจัง ต่อเนื่อง สร้างสังคมการเรียนรู้ใส่สถานศึกษา สร้างทีมร่วมแสวงหาความรู้ใหม่ วางแผนพัฒนาวิชาชีพการเรียนการสอนและช่วยเหลือกัน
7. ผู้บริหารโรงเรียนสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบ โดยให้โอกาสส่งเสริมความก้าวหน้า ขึ้นชมกับผลงานความสำเร็จของบุคลากร เพื่อความมั่นใจในตนเองและชี้แนะสอนง่าย
8. ผู้บริหารโรงเรียนเป็นความหวังของชุมชนและสังคม โดยยึดหลักว่า ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน ชุมชนและสังคมเป็นภารกิจหนึ่งของสถานศึกษาและสามารถโน้มน้าวให้ ชุมชนและสังคมร่วมมือกับสถานศึกษาด้วย
9. ผู้บริหารโรงเรียนมองโลกในแง่ดีและมีความหวังเสมอมองการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่อง ทำลายความสามารถและมองตนเองว่าไม่มีอะไรพิเศษกว่าใคร
10. ผู้บริหารโรงเรียนตั้งมาตรฐานการทำงานที่ไม่ให้ต่ำกว่าเดิมกระทำอย่างมั่นคง ไม่ท้อแท้หือถอยแม้จะ มีอุปสรรคปัญหามากมายเพียงใดก็ตาม ทุกอย่างตัดสินใจบนหลักการ โดยไม่ใช่ความรู้สึกหรือแรงกดดันจากภายนอก

กัญญา สาร (2526, หน้า 10 อ้างถึงใน รัตนภรณ์ ศรีพุ่มบาง, 2549, หน้า 24) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชนหรือสมาชิกของสังคมทุกด้าน เช่น ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรมค่านิยมหรือ คุณธรรม ทั้งในด้านสังคมการเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดี และ มีประสิทธิภาพของสังคม โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบ แบบแผนทั้งในและนอกสถานศึกษา

วิชญ์ ผสมทรัพย์ (2546, หน้า 29) ได้ให้ทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารว่า สิ่งแวดล้อมด้านการบริหารเป็นการดำเนินการของโรงเรียน ให้การปฏิบัติงาน สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีผู้บริหารและครู เป็นผู้มีควมสำคัญยิ่งต่อการสร้างสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มที่ ตัวผู้บริหารเอง จะต้องเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างครูด้วยกัน และระหว่างครูกับ ผู้บริหาร ความสัมพันธ์ที่ดีจะ ได้รับความไว้วางใจจากคณะครู ปฏิบัติต่อครูเหมือนกับเป็นร่วมงานที่ดี ที่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้ครู โดยยึดหลักการบริหาร แบบมีส่วนร่วม (Participative Management) ซึ่งสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. การสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหาจัดทำข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันแล้วนำข้อมูลมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย หรือแนวปฏิบัติของโรงเรียน มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วม และแสดงความคิดเห็นในลักษณะต่าง ๆ เช่น การกำหนดนโยบายการเสนอแผนงานโครงการ ซึ่งอาจใช้กระบวนการวางแผนเป็นทีม (Team Planning) หรือกิจกรรมข้อเสนอแนะ (Suggestion) เป็นต้น

2. ส่งเสริมให้บุคลากรของโรงเรียนทำงานร่วมกันในลักษณะต่าง ๆ เช่น ในงานประชุมเชิงปฏิบัติการ ส่งเสริมการร่วมกลุ่มวิชาชีพ การนิเทศภายใน เพื่อการอภิปรายปัญหาเนื้อหาข้อยุติและกำหนดเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน การมอบหมายงานหรือการส่งสอนเป็นไปตามสายการบังคับบัญชาชัดเจนเหมาะสมกับความสามารถ

3. มีการสร้างขวัญกำลังใจ จัดสวัสดิการให้บุคลากรหลายรูปแบบ เช่น

3.1 มอบหมายงานให้แล้วก็ติดตามดูแล ถามไถ่ ให้ความช่วยเหลือยกย่องชมเชย

3.2 ส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

3.3 จัดสวัสดิการต่าง ๆ เช่น สหกรณ์ทุนการศึกษา ที่พักอาศัย สาธารณูปโภค

3.4 เมื่อมีบุคคลใด หรือกลุ่มบุคคลมีผลงานดีเด่น ก็ส่งเสริมสนับสนุนให้แสดงความสามารถในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เขียนบทความ เป็นวิทยากร ส่งผลงานเข้าประกวดแข่งขันในโอกาสต่าง ๆ

3.5 จัดให้มีการยกย่อง ชมเชย ประกาศเกียรติคุณ เผยแพร่ผลงานของบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น

3.6 สนับสนุนให้บุคลากรได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ เพื่อความก้าวหน้า เช่น การศึกษาต่ออบรม ศึกษาดูงาน การทำผลงานวิชาการ

3.7 ส่งเสริมให้บุคลากรมีการพบปะสังสรรค์กันในโอกาสอันสมควร เช่น การต้อนรับผู้มาใหม่หรือผู้จากไป วันสำคัญต่าง ๆ การฉลองความสำเร็จ

3.8 ส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อมีคนใดคนหนึ่งหรือญาติพี่น้องได้รับความเดือดร้อนหรือมีงานฉลองต่าง ๆ เช่น เจ็บป่วย เสียชีวิต แต่งงาน บวช วันเกิด

4. จัดระบบต้อนรับแขกผู้มาเยือนด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรไมตรี ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตนกันอย่างมีสัมมาคารวะตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม

โดยสรุป สภาพแวดล้อมด้านการบริหารเป็นกระบวนการดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่กลุ่มบุคคลโดยการนำของผู้บริหารสถานศึกษา จัดให้ผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะ เจตคติ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

เพศ มีส่วนสำคัญต่อกับความพึงพอใจ เนื่องจากเพศชาย และเพศหญิงอาจมีความพึงพอใจต่างกัน เพราะสังคมมักมองว่าเพศชายเป็นผู้ที่มีความกล้าหาญกว่าเพศหญิง เป็นผู้นำของเพศหญิง ดังนั้นความพึงพอใจที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ปัจจัยด้านเพศนี้จึงน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริินดา วรรณะวิภาต (2541) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยศรีปทุมพบว่า นักศึกษาเพศหญิงและนักศึกษาเพศชายมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยศรีปทุม ด้านอาคารสถานที่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมัย สมสงวน (2546) ได้ศึกษาความต้องการและความพึงพอใจในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลยพบว่า ความต้องการในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย จำแนกตามเพศ พบว่าเพศชายมีความต้องการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

วาระ คิวแป้น (2544) ได้ศึกษาพบว่า นักศึกษาเพศชาย และนักศึกษาเพศหญิงมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการบริหารแตกต่างกัน โดยนักศึกษาเพศชายมีความพึงพอใจต่ำกว่านักศึกษาเพศหญิง

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ พบว่า เพศหญิง และ เพศชายมีความชอบ หรือความต้องการแตกต่างกัน ฉะนั้นในกลุ่มนักศึกษาที่มีเพศต่างกันจะส่งผลต่อความพึงพอใจที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาแตกต่างกัน

ปีเรียน มีส่วนสำคัญกับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา เพราะว่า นักศึกษาแต่ละปีเรียนใช้เวลาสังกัดในสถานศึกษาไม่เท่ากัน อาจทำให้ความรับรู้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไม่เท่ากันพร้อมนั้นแต่ละปีเรียนอาจมีเงื่อนไขที่แตกต่างกันออกไป จึงอาจเป็นส่วนที่ทำให้ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมแตกต่างกันได้ ดังการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นของโรงเรียนภาษาและวัฒนธรรม สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) ของ เมตตา ศรีสุข (2546) พบว่าผู้เรียนที่มีเวลาเรียนต่างกัน มีผลลัพธ์จากการเรียนรู้ของการเรียนการสอนของโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกัน

สิริพร บ่อพิมาย (2550, หน้า 34) ได้กล่าวว่า ช่วงเวลาเรียนมีผลต่อความพึงพอใจของบุคคล เพราะแต่ละช่วงเวลาเรียนที่สถาบันการศึกษาอาจมีความแตกต่างกันในเรื่องของการดูแลบริการ การอำนวยความสะดวกที่แตกต่างกันจึงทำให้ความพึงพอใจของบุคคลแตกต่างกัน

สรุปได้ว่า ปีเรียนแตกต่างกันที่มีระยะเวลาแตกต่างกันมีส่วนทำให้ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาแตกต่าง

สาขาวิชาเรียน มีส่วนสำคัญกับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา เพราะว่า นักศึกษาสังกัดในสาขาวิชาที่ต่างกันอาจมีความแตกต่างกันในเรื่องของการดูแล การบริการ การอำนวยความสะดวกรวมทั้งการเรียนการสอนอาจแตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจทำให้ความพึงพอใจของนักศึกษาแตกต่างกัน

สิรินดา วรรณะวิภาค (2541) ได้ศึกษาพบว่า นักศึกษาที่เรียนในคณะวิชาที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมโดยภาพรวมแตกต่างกัน

วิระ ค้วงแป้น (2544) ได้ศึกษาพบว่า นักศึกษาในระดับวิชาชีพ (ปวช.) และนักศึกษา ระดับวิชาชีพ (ปวส.) มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในเขต ภาคตะวันออกทั้งโดยรวมและทุกด้านแตกต่างกัน

โดยสรุป นักศึกษาที่เรียนในระดับวิชาชีพแตกต่าง เรียนในสาขาวิชาแตกต่างทำให้ ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สิรินดา วรรณะวิภาค (2541) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อม ในมหาวิทยาลัยศรีปทุมพบว่า นักศึกษาเพศหญิงและนักศึกษาเพศชายมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อม ในมหาวิทยาลัยศรีปทุม ด้านอาคารสถานที่แตกต่างกัน และพบว่า นักศึกษาที่เรียนในคณะวิชา ที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมโดยภาพรวมแตกต่างกัน

สมัย สมสงวน (2546) ได้ศึกษาความต้องการและความพึงพอใจในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลยพบว่า ความต้องการในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน ตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย จำแนกตามเพศ พบว่าเพศชายมีความต้องการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

เมตตา ศรีสุข (2546) พบว่าผู้เรียนที่มีเวลาเรียนต่างกันมีผลลัพธ์จากการเรียนรู้ของ การเรียนการสอนของโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกัน

ผกาทิพย์ เกษรากุล (2524, หน้า 56-60) ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ในทัศนะของนิสิตพบว่า

1. สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ นิสิตส่วนใหญ่เห็นว่า ห้องเรียนไม่สะอาด ไม่แออัด มีการใช้ประโยชน์ของห้องเรียนในการเรียนการสอนปานกลาง แต่มีที่นั่งพักผ่อน สถานที่เล่นกีฬา และอุปกรณ์กีฬาน้อย โรงอาหารและสถานที่รับประทานอาหารยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ของนิสิต การให้บริการของห้องสมุดอยู่ในระดับปานกลาง

2. สภาพแวดล้อมด้านห้องเรียน นิสิตส่วนใหญ่เห็นว่า อาจารย์มีความเป็นกันเองมาก อาจารย์มีความตั้งใจในการสอน มีการเตรียมการสอน และมีความรู้ในเนื้อหาวิชาดี แต่อาจารย์ยังเปิดโอกาสให้นิสิตมีความสนใจและเอาใจใส่ในการเรียนระดับปานกลาง

3. สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน นิสิตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การเข้าร่วมกิจกรรม และการพบปะสังสรรค์ ระหว่างนิสิตต่างคณะและชั้นปีมีน้อย นิสิตสนใจเข้าร่วมในองค์การหรือสโมสรนิสิต ในระดับปานกลางและพบว่า มีความอบอุ่นในกลุ่มเพื่อนมาก

เฉลิม พรหมคุณากรณ์ (2539, หน้า 103-106) ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เขตการศึกษา 12 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาปีการศึกษา 2538 จำนวน 944 คน พบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความเห็นว่าสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนในสภาพรวมทั้งรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง พบว่ามีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดกลางมีความเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ของเพศและขนาดของโรงเรียนที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันและอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) นอกนั้นไม่มีด้านใดแตกต่างกัน

สุบันโย จินารักษ์ (2547) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตรุ่น 2 ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สำหรับผู้บริหารมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสารสนเทศ จังหวัดจันทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจนิสิตที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนของหลักสูตร โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ จําแนกความพึงพอใจดังกล่าวตามเพศ อายุ อาชีพและรายได้ของนิสิตและเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของนิสิต ที่มีต่อการพัฒนาโครงการฯ ในการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามด้วยสถิติพรรณนา และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการศึกษาพบว่านิสิตมีความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนการสอน ในด้านเนื้อหาวิชา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านอาจารย์ผู้สอน และสภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนการสอน ตามข้อมูลทั่วไปของนิสิต พบว่า นิสิตมีอายุต่างกันมีความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนการสอนด้านเนื้อหาวิชา ด้านอาจารย์ผู้สอน และในสภาพรวมที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สิริพร บ่อพิมาย (2550) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป ที่มีต่อการเรียนการสอนของวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2549 ใน 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาวิชา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านอาจารย์ผู้สอน และด้านห้องสมุด กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป ของวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2549 จำนวน 100 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป มีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2549 ด้านเนื้อหาวิชา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านอาจารย์ผู้สอน และด้านห้องสมุดในระดับมาก
2. นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป มีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2549 จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ รายได้ และช่วงเวลาเรียนของนิสิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

วิระ ศิวะแป้น (2544) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อสภาพแวดล้อมวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีระหว่างนักศึกษาที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ นักศึกษาจำนวน 322 คน เพื่อศึกษาความพึงพอใจใน 4 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการเรียนการสอน ด้านกลุ่มเพื่อน และด้านการบริหาร ผลของการศึกษาพบว่า

1. นักศึกษาชายนักศึกษาหญิง ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระดับปานกลาง
2. นักศึกษาชายกับนักศึกษาหญิงมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการบริหาร ซึ่งนักศึกษาหญิงมีความพึงพอใจสูงกว่านักศึกษาชาย
3. นักศึกษาชายนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) กับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แตกต่างกัน โดยนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีความพึงพอใจสูงกว่า นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

รัตนภรณ์ ศรีพุ่มบาง (2549, หน้า 88-94) ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา วิทยาลัยเขตชลบุรี ซึ่งได้ทำการศึกษา 6 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่

ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหาร ด้านกิจกรรมของผู้เรียน ด้านกลุ่มเพื่อน และด้านสุขภาพ การศึกษาได้พบว่า โดยรวมแล้ว ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลางและสามารถจำแนกตามแต่ละด้าน ได้ดังนี้

1. ด้านอาคารสถานที่ นักศึกษามีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
2. ด้านการเรียนการสอน นักศึกษามีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. ด้านการบริหาร นักศึกษามีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
4. ด้านกิจกรรมของผู้เรียน นักศึกษามีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
5. ด้านกลุ่มเพื่อน นักศึกษามีความนักศึกษามีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
6. ด้านสุขภาพ นักศึกษาชายมีความคิดเห็นด้านสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

และนักศึกษาหญิง มีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อเปรียบเทียบตามคณะพบว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่า ด้านอาคารสถานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพียงด้านเดียว ส่วนอีก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหาร ด้านกิจกรรมผู้เรียน ด้านกลุ่มเพื่อน และด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พระสมทบ อุประโคน (2544) ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยสงฆ์ จังหวัดเลย ประชากร ได้แก่ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2544 จำนวน 370 รูปต่อคน ผลของการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนพบว่า ร้อยละ 11.4 ที่มีระดับความพึงพอใจสูง ร้อยละ 69.2 มีระดับความพึงพอใจปานกลาง และร้อยละ 19.5 มีระดับความพึงพอใจต่ำ ส่วนความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนในด้านหลักสูตรเนื้อหาวิชา มีสัดส่วนของผู้มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด คือ ร้อยละ 17.0 รองลงมาคือด้านปัจจัยส่งเสริมการเรียนการสอน ร้อยละ 16.2 ด้านประเมินผลการเรียนการสอนร้อยละ 14.3 และด้านกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน ร้อยละ 11.9 ส่วนด้านอาจารย์ผู้สอน มีสัดส่วนความพึงพอใจต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 8.6 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับระดับความพึงพอใจของนักศึกษา พบว่า อายุ สถานภาพ คณะวิชา และชั้นปีที่ศึกษา มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ส่วนเพศและเกรดเฉลี่ย มีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

แอสติน (Astin, 1971, p. 41) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาและอาชีพของนักศึกษา พบว่าการเลือกสาขาวิชาและอาชีพของนักศึกษา มักจะเกี่ยวข้องกับกลุ่มเพื่อน หรือกล่าวได้ว่านักศึกษาจะยึดถือการตัดสินใจของตนเอง หรือจะเปลี่ยนแปลงการเลือกนั้น ขึ้นอยู่กับว่า มีจำนวนของเพื่อนที่เลือกสาขาวิชาชีพเดียวกัน

เมก คาราวงส์ (2551) ได้ศึกษากระบวนการในการบริหาร โรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จสูงได้พบว่า โรงเรียน ก และ โรงเรียน ข พบว่า การบริหารของโรงเรียน ก ผู้บริหารสามารถปรับเปลี่ยนได้ และงานต่าง ๆ ได้รับการติดตามและจัดตั้งการปฏิบัติงานอย่างเป็นปกติกว่าโรงเรียน ข

ไรซ์ (Rice, 1975, pp. 744-A) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยเปอร์ดู จากกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาคณะต่าง ๆ พบว่า การรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเป้าหมายในการศึกษากิจกรรมต่าง ๆ บุคลิกภาพและความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ และยังพบว่านักศึกษาพอใจในมหาวิทยาลัยของตนและมั่นใจว่าตนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายทางการศึกษาที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะนักศึกษาหญิงที่มีความพึงพอใจมากกว่านักศึกษาชาย

จากผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกล่าวสรุปได้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษานั้น มีการศึกษาในหลายลักษณะ ทั้งที่เป็นการศึกษาความคิดเห็น และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยประเด็นทางด้านสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่, สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน, สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน และสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร